

Yoksulluk Kavramının Sosyolojik ve Ekonomik Açıdan Önemi

Özet

Yoksulluk kavramı son yıllarda küresel boyutta çok tartışılır hale gelmiştir. Özellikle teknolojinin hızla gelişmesi, gelir grupları arasındaki farklılığın artması, enflasyon ve çoğalan ihtiyaçlar bu artışın en önemli nedenleri arasında yer almaktadır. En basit tanımlamayla yoksulluk; bireylerin, yaşamlarını sürdürmek ve ihtiyaçlarını gidermek için mal ve hizmetlere sahip olamaması en temel gereksinimlerini karşılayamaması ve yaşadıkları ülkenin gelir kaynaklarına ulaşamaması durumudur. Özellikle son yıllarda yoksulluk sorunu tüm dünyayı etkilemiş ve gelişmiş ve gelişmekte olan tüm ülkeler için bir tehdit oluşturur hale gelmiştir. Çünkü yoksulluk kavramının ekonomik, sosyolojik ve psikolojik yönleri vardır. Sanayi Devrimi sonrası ve özellikle günümüzde ekonomik ve sosyolojik olarak tüm dünyada ve Türkiye de her geçen gün yoksulluk kavramı derinleşmekte ve yaygın hale gelmekte ve toplumun tüm kesimlerini etkilemektedir. Ayrıca kitle iletişim araçlarının da etkileriyle yoksulluk daha da görünür olmuştur. Tüm dünya yoksullukla baş etme konusunda çeşitli önlemler almaya ve politikalar geliştirmeye çalışmaktadır. Bu çalışmada yoksulluğun sosyolojik yönü ve Türkiye’de son 8 yıldaki kişi başı gelir düzeyindeki değişimler sosyolojik yönüyle incelenmeye ve yorumlanmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: İhtiyaç, Gelir Dağılımı, Yoksulluk Sınırı

Sociological and Economic Importance of the Concept of Poverty

Abstract

The concept of poverty has become very controversial on a global scale in recent years. Especially the rapid development of technology, the increase in the difference between income groups, inflation and increasing needs are among the most important reasons for this increase. Poverty with the simplest definition; It is the inability of individuals to have goods and services to sustain their lives and meet their needs, to meet their most basic needs and to not reach the income sources of the country they live in. Especially in recent years, the problem of poverty has affected the whole world and has become a threat to all developed and developing countries. Because the concept of poverty has economic, sociological and psychological aspects. After the Industrial Revolution, and especially today, the concept of poverty is getting deeper and more widespread in the whole world and in Turkey, and it affects all segments of the society. In addition, poverty has become more visible with the effects of mass media. The whole world is trying to take various measures and develop policies to deal with poverty. In this study, the sociological aspect of poverty and the changes in the poverty line, poverty rate and the number of poor people in Turkey in the last 8 years have been tried to be analyzed and interpreted from the sociological aspect.

Keywords: Need, Income Distribution, Poverty Line

Prof. Dr. Tuncer Özdil (Celal Bayar University, Manisa, Türkiye)

OrcID: 0000-0002-3199-6766 **E-mail:** tozdil12@hotmail.com

İlham Yılmaz (Celal Bayar University, Manisa, Türkiye)

OrcID: 0000-0003-0449-8435 **E-mail:** ilhamyilmaz@gmail.com

Assoc. Prof. Dr. Günce Demir (Kırıkkale University, Kırıkkale, Türkiye)

OrcID: 0000-0001-7747-6769 **E-mail:** gunceyilmaz@gmail.com

1 Giriş

İnsanoğlu her dönemde gelir farklılıkları yaşamış ve özellikle az gelirli yada hiç geliri olmayan insanlar yoksul bir yaşam sürdürmektedirler. Özellikle ihtiyaçların artması, teknolojiye yaşanan hızlı gelişmeler ve hızlı, plansız nüfus artışları yoksulluk üzerinde gerek bireysel gerek devlet politikaları ile önlemler almayı zorunlu hale getirmiştir.

Yoksulluk kavramı son yıllarda küresel boyutta çok tartışılır hale gelmiştir. Özellikle teknolojinin hızla gelişmesi, gelir grupları arasındaki farklılığın artması, enflasyon ve çoğalan ihtiyaçlar bu artışın en önemli nedenleri arasında yer almaktadır. En basit tanımlamayla yoksulluk; bireylerin, yaşamlarını sürdürmek ve ihtiyaçlarını gidermek için mal ve hizmetlere sahip olamaması, en temel gereksinimlerini karşılayamaması ve yaşadıkları ülkenin gelir kaynaklarına ulaşamaması durumudur. Özellikle son yıllarda yoksulluk sorunu tüm dünyayı etkilemiş ve gelişmiş ve gelişmekte olan tüm ülkeler için bir tehdit oluşturur hale gelmiştir. Çünkü yoksulluk kavramının ekonomik, sosyolojik ve psikolojik yönleri vardır.

Sanayi Devrimi sonrası ve özellikle günümüzde ekonomik ve sosyolojik olarak tüm dünyada ve Türkiye’de her geçen gün, gelir dağılımındaki eşitsizlik ve kaynakların kıt olmasına bağlı olarak yoksulluk kavramı toplumun tüm kesimlerine yayılmakta ve bu kesimleri doğrudan etkilemektedir. Ayrıca kitle iletişim araçlarının da çeşitlenmesi ve yaygınlaşmasıyla yoksulluk daha da görünür hale gelmiştir.

Bu çalışmada 2014-2022 döneminde, yoksulluğun ekonomik ve sosyal yönü, yoksulluk sınırı, yoksulluk oranı ve yoksul kişi sayılarıyla ilgili verilerden hareketle Türkiye genelinde ve Ege bölgesi özelinde incelenmeye ve yorumlanmaya çalışılmıştır.

2 Yoksullukla İlgili Temel Kavram ve Tanımlar

Üzerinde yıllardır konuşulan, farklı boyutlarda ortaya çıkan ve hem bireysel hem de ülkesel olarak çareler üretilmeye çalışılan yoksulluk kavramı için bilim insanları tarafından çeşitli tanımlamalar yapılmıştır. Bu tanımlamaların ortak yönü; insanların zorunlu ve yaşamsal ihtiyaçlarına ulaşamama halinin oluşudur.

Dünya üzerinde yaşayanların genel anlamda temel ihtiyaçlarını giderememe, karşılayamama durumu olarak tanımlanan yoksulluk, sanayi devrimi sonrası ve küreselleşmeyle birlikte gelir dağılımındaki dengesizliklerin artmasıyla toplumlar için büyük bir ekonomik ve sosyal sorun haline gelmiş ve çözümü yolunda ulusal ve uluslararası birçok araştırma yapılarak çeşitli sosyo-ekonomik politikalar uygulamaya konulmuştur. Yoksulluk konusunda uygulamaya geçirilen politikalar ve alınan sonuçlar yoksulluğun hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülke ve bölgeler açısından temel bir sosyal, ekonomik sorun olduğunu göstermiş, yoksullukla mücadele ulusal boyutu aşarak uluslararası boyut kazanmıştır (Erkul, 2013).

Yoksulluk kapsam ve içerik olarak iki farklı şekilde açıklanmaktadır. Yoksullukla ilgili ilk yaklaşım, geçim sağlamak için gerekli gelirden yoksun bulunmak anlamına gelen gelir yoksulluğu, ikincisi ise, hem ekonomik hem de ekonomik olmayan sosyal, kültürel, eğitim vb. gereksinimleri karşılamaktan ve teknolojik imkanlara erişim vb. olanaklardan yoksun olma anlamına gelen çok boyutlu insani yoksulluktur (Busilacchi, 2003).

S. Rowntree tarafından yapılan tanımlamaya göre ise yoksulluk; toplam kazançların, canlıların yaşamlarını sürdürebilmesi için gerekli olan yiyecek, giyim vb. asgari düzeydeki fiziki ihtiyaçları karşılamaya yetmemesidir (Mingione 1996; 76). TÜİK’e göre de belirli gelir seviyesinin altında yaşayan bireyler yoksul olarak adlandırılır (TÜİK, 2008). TÜİK sadece gelir seviyesini esas alarak yoksulluk tanımlaması yapmıştır.

Çeşitlenen ihtiyaçlar ve ülkeler arası farklılıklar gibi nedenlerle de yoksulluk düzeyi bakımından ülkelerarası, veya aynı ülke içinde dönemler arası karşılaştırmalar yapılabilmesi, toplam nüfus içinde kimlerin yoksul olarak isimlendirileceğine karar verilebilmesi için yoksulluk kavramı; mutlak yoksulluk, öznel yoksulluk, göreceli yoksulluk, insani yoksulluk, kırsal yoksulluk, kentsel yoksulluk, yoksunluk gibi çeşitli sınıflandırmalarla tanımlanmıştır (Avcı, 2003: 125).

Son 50 yıl içerisinde insanların refahı ve/veya aynı anlama gelmek üzere yoksulluğu daha geniş bir perspektif ile açıklanmaktadır. Yoksulluğun tanımları ve ölçümleri yapılırken aslında bir araç olan GSYİH/GSMH’ların yanı sıra parasal olmayan göstergelerin de kullanıldığı daha geniş tanımlara geçiş yapılmıştır. İnsanların ekonomik anlamda refahı veya yoksulluğu 1950’lerde GSYİH’nın büyüme oranıyla ölçülmüştür. Çünkü bu görüşe göre, bir ülkede büyüme var ise, yaratılan gelir eninde sonunda yoksullara da ulaşmaktaydı. 1960’larda kişi başına düşen milli gelir refah göstergesi olarak kullanılmıştır. 1970’lerde ise temel ihtiyaçların karşılanması insan refahının en önemli ögesi olarak kabul edilmiştir. 1980’lerde ise kişi başına düşen gelirle birlikte parasal olmayan faktörler de insan refahının ölçümünde kullanılmıştır. 1990’lara gelindiğinde A. Sen’in önderliğini yaptığı “insani gelişme” yaklaşımı insanların refahını ve yoksulluğunu anlamak için kullanılan perspektif olmuştur. 2000’lerde ise evrensel haklar ve özgürlükler ön plana çıkmıştır. Evrensel olarak 2015 yılı için kabul edilen Bin Yıl Kalkınma Hedefleri insani yoksulluğun aşılması için atılan en büyük adım olmuştur (Sumner,2004:1-3). İnsan refahının veya yoksulluğunun çok boyutlu olduğu bilinmektedir. Refahın veya yoksulluğun çok boyutlu olarak ölçülmesi için son yıllarda çalışmalar da yapılmaktadır.

Nüfusun eğitim, sağlık ve beslenme kriterlerine göre oranları alınarak tanımlanan İnsani Yoksulluk Endeksi, insanların yaşam, sağlık ve eğitim boyutlarını dikkate alarak tanımlanan Çok Boyutlu Yoksulluk Endeksi, Yoksulluk sınırının altındaki nüfusun toplam nüfusa oranıyla hesaplanan Kafa Sayısı Endeksi, bu endeksin yoksulluk sınırına olan uzaklığını ölçen Yoksulluk Açığı Endeksi, bu endekslere gelir dağılımını da ekleyen “Sen Endeksi” ve Sen Endeksi’nin alt gruplarının ağırlıklandırılmasıyla elde edilen Foster-Greer-Thorbecke Endeksi gibi endeksler yoksulluğun ekonomik ve sosyal boyutlarını tanımlamada kullanılan temel endekslerdir (Kan ve Oğuz, 2016, s.21).

Ancak bu endekslerin alternatifi olmamakla birlikte yoksulluğun ölçülmesinde gelir ve harcama seviyelerini dikkate alan daha çok ekonomik boyuta önem veren “yoksulluk sınırı” ve “yoksulluk oranı” ölçütleri de bize yoksulluğun zamana bağlı değişimi hakkında güncel, önemli fikirler verebilmektedir. IMF, Dünya Bankası, Dünya Ticaret Örgütü gibi ekonomik kuruluşlar, yoksulluğu veri elde etme, hesaplama kolaylığı, karşılaştırılabilir olma gibi nedenlere dayalı olarak tek boyut ile yani gelir/harcama seviyelerine göre hesaplamaktadır. Çoğu araştırmacılar tarafından yaygın olarak kullanılan “günlük 1 ABD doları olan yoksulluk sınırı” buna örnek olarak gösterilebilir (Qızılbaş,2004:355). Uluslararası yoksulluk sınırları 2022’de güncellenmiştir. Buna göre, 2,15 ABD doları aşırı yoksulluk, 3,65 ABD doların altı orta gelir ve 6,85 ABD doların üst-orta gelir olarak belirlenmiştir (<https://data.worldbank.org/indicator>). Burada da, karşılaştırılabilir olma, homojen olma, kolay yorumlanabilme gibi özellikler nedeniyle yoksulluğun ölçülmesi yoksulluk sınırı, yoksulluk oranı ve yoksul nüfus sayılarıyla yapılabilmektedir.

3 Yoksulluğun Sosyal ve Ekonomik Etkileri

Yoksulluk; toplumları ekonomik, sosyal ve toplumsal bakımdan ve hem bireysel hem de toplum sağlığı yönünden doğrudan etkilemektedir. Ekonomik büyüme, gelir dağılımındaki dengesizlikler doğrudan yoksulluğu etkilemektedir. Ekonomik büyümenin yoksulluğu azaltması genel bir değerlendirme iken ne yazık ki bunun her zaman gerçekleşmediği de bilinmektedir. Özellikle gelişmekte olan ekonomilerde gelir dağılımındaki dengesizliğe bağlı olarak ekonomik büyümenin her zaman yoksulluğu azaltmadığı tam tersine gelir dağılımındaki dengesizliğe bağlı olarak yoksulluğu daha da arttırabildiği ve/veya azaltmadığı görülmektedir.

Dünya Bankası yoksulluk istatistikleri de bu görüşü destekler niteliktedir. 2010 yılından beri yaklaşık son 10 yıllık dönemde yoksulluk sınırı olarak belirlenen günlük 2,15\$, 3,65\$ ve 6,85\$’in altında gelirle yaşayanların toplam nüfusa oranları alınarak hesaplanan yoksulluk oranları tablo 1’de verilmiştir. Dünya genelinde her üç grupta aşırı yoksul, alt-orta gelir ve üst-orta gelir yoksul gruplarında dünya genelinde yoksulluk oranlarının 2010 yılına göre 2022’de azaldığı görülmektedir. Ancak gelişmiş ve azgelişmiş ülkelerde yoksulluk oranlarının hemen hemen aynı kaldığı veya çok az azaldığı görülmektedir. Hatta üst-orta gelir grupta yoksulluk oranının azgelişmiş ülkelerde %90,3’ten %92,2’ye arttığı görülmektedir. Türkiye’de ise, dönem içinde yoksulluk oranlarının azalması sevindiricidir (Tablo 1).

Yoksulluk Grupları / Bölgeler	Aşırı Yoksul (Günlük geliri 2,15\$’dan az olanların toplam nüfusa oranı)		Alt-orta Gelir (Günlük geliri 3,65\$’dan az olanların toplam nüfusa oranı)		Üst-orta Gelir (Günlük geliri 6,85\$’dan az olanların toplam nüfusa oranı)	
	2010	2022	2010	2022	2010	2022
Türkiye	0,8	0,4	1,0	0,5	18,2	12,6
Azgelişmiş Ülkeler	46,6	45,3	36,2	35,3	90,3	92,2
Gelişmiş Ülkeler	0,5	0,4	0,5	0,4	2,6	1,6
Dünya	16,3	9,0	13,9	8,4	57,8	46,9

Tablo 1: 2010 ve 2020 yılları Yoksulluk Oranları. **Kaynak:** World Bank

Yoksulluk denince akla sadece maddî bir değer olarak açlık sınırının altında sürdürülen bir yaşam algılanmamalıdır. Yoksulluk kişi başına düşen millî gelirin azlığına bağlı olarak ortalama insan ömrü, eğitim düzeyi, beslenme, sağlık hizmetlerinden ve sosyal haklardan yararlanma, temiz içme suyu bulabilme ve sosyal faaliyetlerden mahrum olma gibi diğer insani kavramları da içinde barındırır (Demir, 2020, 39). Erdoğan’a göre de Yoksulluk, ekonomik bir kategori olmanın yanında, kişilerin içinde yaşadığı, algılayıp değerlendirdiği başa çıkmak için çeşitli yöntemler geliştirdiği, toplumsal bir durumdur (Erdoğan, 2016:14). Konuya bu açıdan bakıldığında sosyal ihtiyaçların önemi de ortadadır. Son yıllarda yaşanan köyden kente göçler nedeniyle de “kentsel yoksulluk” adını verdiğimiz kentte yaşayan bireylerin kentteki eğitim, sağlık, barınma, güvenlik gibi kentsel hizmetlerden yeterince yararlanamaması ve kentin belli kaynaklarından yoksun kalması durumu da sosyal açıdan yoksulluğun ne denli önemli olduğunu vurgulamaktadır.

Köyden kente göç olarak gerçekleşen kentleşme ile kentsel yoksulluk ve gecekondu yaşamı iç içe girmiştir (Sipahi, 2006:176). Bu da büyük kentleri sadece yaşadığı gecekondu çevresini tanıyan, köydeki gibi gecekonduya yaşayan, yoksul yaşamıyla ayakta kalmaya çalışan kentsel yoksulları ortaya çıkarmıştır.

Özellikle küreselleşmenin ve yapılan yoksulluk araştırmalarının son yıllarda daha çok iktisat ağırlıklı bir gelişme göstermesinin etkisiyle ekonomik göstergeler daha ön plana çıkmıştır (Şenses,2001, 62). Fakat son yıllarda yoksullukta sosyolojik kıstasların oldukça etkili olduğu da bir gerçektir.

Gelişmiş ülkelerin çoğunda büyümenin yoksulluğu azaltıcı etkisi olurken gelişmekte olan ülkelerde de büyüme aynı olumlu etkiyi yaratamamıştır. Gelişmekte olan ülkelerde ekonomik büyüme oranları mutlak yoksulluğun azalmasında ya da artmasında önemli bir etken iken, yoksulluğun temel belirleyicilerinden olan gelir dağılımındaki eşitsizliği de göz ardı etmemek gerekir. Bunun yanı sıra ekonomik büyümeye paralel yoksulluğun azalması ekonomide kaynak kullanım etkinliğini, rekabet gücünü arttıracak, nitelikli işgücünün yaygınlaşmasını sağlayacak, artan verimlilik ve gelir artışıyla birlikte beslenme-sağlık ve eğitim olanaklarının gelişmesiyle karşılıklı etkileşim içerisinde ekonomik ve sosyal yönden daha güçlü toplumsal yapı oluşacaktır.

Yoksulluğun en büyük sosyal etkisi ise, işgücü piyasalarında, içinde yaşadığımız kültürel ortam, toplumda “sosyal dışlanma”ya neden olmasıdır. İnsanların toplumsal yaşamdan uzaklaşacak şekilde maddi ve manevi yoksunluk içinde olmaları olarak tanımlanan sosyal dışlanma, sosyal ilişkilerin zayıfladığı, sosyal desteğin olmadığı durumu tanımlayan ekonomik dışlanma, kurumsal destek yoksunluğu olarak ortaya çıkan kurumsal dışlanma olarak ortaya çıkmaktadır. Yoksulluk ile artan eşitsizliklerin gelir dağılımındaki dengesizliklerin sosyal dışlanmayı artırarak bu yayılmanın toplum geneline yayılmasıyla sağlıklı, huzursuz, gelecekte umutsuz bireylerin ortaya çıkacağı bilinmektedir (Çakır, 2002, s.83).

Yoksulluğun ekonomik ve sosyal etkileri topluca yoksulluk kısır döngüsüyle de açıklanabilir. Öyle ki, az gelişmiş ve gelişmekte olan ekonomilerde düşük mili gelir, düşük tasarruflara, yetersiz istihdama, düşük katma değerli üretime, eğitim, sağlık, altyapı, sosyal harcamalardan oluşan düşük kamu harcamalarına, düşük yatırıma bunlarda topluca düşük milli gelire neden olacaktır.

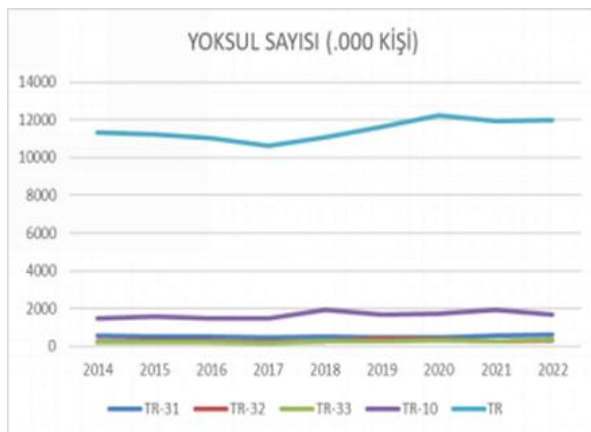
4 Türkiye’de 2014-2022 Döneminde Yoksulluk Düzeyi ve Değişimi

Türkiye İstatistik Kurumu tarafından 2006 yılından itibaren, Türkiye’de gelirin hane halkları ve fertler arasındaki dağılımını ortaya koymak, insanların yaşam koşulları, sosyal dışlanma ve yoksulluğu gelir boyutu ile ölçmek ve profilini belirlemek üzere periyodik olarak her yıl uygulanan ve “panel anket” tekniğinin kullanıldığı “Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması” yapılmaya başlanmıştır. Bu araştırmayla Avrupa Birliği uyum çalışmaları kapsamında Avrupa Birliği ülkeleri ile karşılaştırılabilir gelir dağılımı, gelire göre göreceli yoksulluk, yaşam koşulları ve sosyal dışlanma konularında veri üretmek amaçlanmaktadır. Çalışmamızda bu kapsamda, TÜİK tarafından yayınlanan son 2022 yılı araştırma sonuçları kullanılarak Türkiye’de ve Ege Bölgesindeki yoksulluk tanımlanmaya çalışılmıştır.

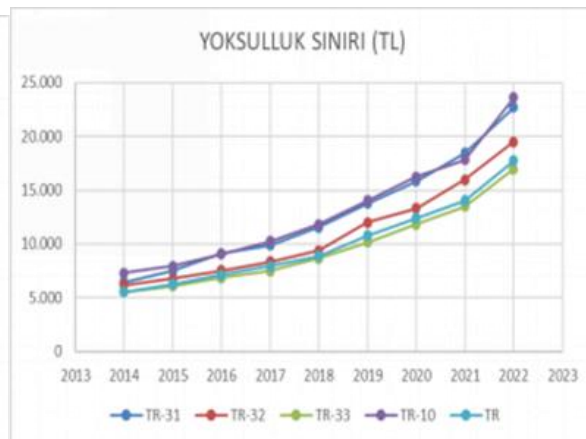
Söz konusu araştırma sonuçlarına göre 2014-2022 yılları arasında ülkemizde en yüksek gelire sahip %20’lik kesimin milli gelirden aldığı pay 2014 yılında %45,9’dan 2022’de %48’e yükselmiştir. Gelir düzeyi en düşük %20’lik kesimin payı ise dönem içinde %6 civarında gerçekleşmiştir (Tablo 2).

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
1-%20’lik dilim	6,2	6,1	6,2	6,3	6,1	6,2	5,9	6,1	6,0
2-%20’lik dilim	10,9	10,7	10,6	10,7	10,6	10,9	10,6	10,8	10,4
3-%20’lik dilim	15,3	15,2	15,0	14,8	14,8	15,2	14,9	15,1	14,7
4-%20’lik dilim	21,7	21,5	21,1	20,9	20,9	21,4	21,1	21,3	20,9
5-%20’lik dilim	45,9	46,5	47,2	47,4	47,6	46,3	47,5	46,7	48,0

Tablo 2: Sıralı %20’lik Dilimlere Göre Kullanılabilir Kişisel Gelirin Dağılımı. **Kaynak:** TÜİK, 2022 Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması.

Grafik 1: Dönem İçinde Yoksulluk Sınırının Değişimi

Grafik 2: Dönem İçinde Yoksul Sayısı Değişimi

Yıllar	Bölgeler	Medyan Gelirin %50'sine Göre		
		Yoksulluk Sınırı (TL)	Yoksul Kişi Sayısı (Bin)	Yoksulluk Oranı (%)
2014	Tr-31 İzmir	6 460	576	14,4
	Tr-32 (Aydın, Denizli, Muğla)	6 161	248	8,8
	Tr-33 (Manisa, Afyon, Kütahya, Uşak)	5 550	198	6,8
	Tr-10 İstanbul	7 304	1 491	10,5
	Türkiye	5.554	11.332	15,0
2015	Tr-31 İzmir	7 479	518	12,8
	Tr-32 (Aydın, Denizli, Muğla)	6 773	257	9,1
	Tr-33 (Manisa, Afyon., Kütahya, Uşak)	6 079	211	7,3
	Tr-10 İstanbul	7 920	1 596	11,1
	Türkiye	6 246	11 219	14,7
2016	Tr-31 İzmir	9 097	527	12,9
	Tr-32 (Aydın, Denizli, Muğla)	7 538	249	8,8
	Tr-33 (Manisa, Afyon., Kütahya, Uşak)	6 835	224	7,7
	Tr-10 İstanbul	9 059	1 490	10,2
	Türkiye	7 116	11 026	14,3
2017	Tr-31 İzmir	9 858	460	11,0
	Tr-32 (Aydın, Denizli, Muğla)	8 344	229	7,8
	Tr-33 (Manisa, Afyon., Kütahya, Uşak)	7 507	172	5,8
	Tr-10 İstanbul	10 251	1 472	10,0
	Türkiye	7 944	10 622	13,5
2018	Tr-31 İzmir	11 571	490	11,6
	Tr-32 (Aydın, Denizli, Muğla)	9 404	251	8,4
	Tr-33 (Manisa, Afyon., Kütahya, Uşak)	8 637	241	8,1
	Tr-10 İstanbul	11 833	1 905	12,7
	Türkiye	8 892	11 091	13,9
2019	Tr-31 İzmir	13 769	472	11,1
	Tr-32 (Aydın, Denizli, Muğla)	12 021	387	12,7
	Tr-33 (Manisa, Afyon., Kütahya, Uşak)	10 142	266	8,8
	Tr-10 İstanbul	14 020	1 660	11,0
	Türkiye	10 793	11 641	14,4
2020	Tr-31 İzmir	15 835	477	11,1
	Tr-32 (Aydın, Denizli, Muğla)	13 328	362	11,7
	Tr-33 (Manisa, Afyon., Kütahya, Uşak)	11 826	286	9,4
	Tr-10 İstanbul	16 269	1 749	11,4
	Türkiye	12 394	12 267	15,0
2021	Tr-31 İzmir	18 464	566	13,0
	Tr-32 (Aydın, Denizli, Muğla)	15 980	274	8,8
	Tr-33 (Manisa, Afyon., Kütahya, Uşak)	13 509	240	7,9
	Tr-10 İstanbul	17 847	1 912	12,3
	Türkiye	14 034	11 936	14,4
2022	Tr-31 İzmir	22 705	624	14,3
	Tr-32 (Aydın, Denizli, Muğla)	19 513	329	10,4
	Tr-33 (Manisa, Afyon., Kütahya, Uşak)	16 992	364	11,8
	Tr-10 İstanbul	23 602	1 683	10,8
	Türkiye	17 747	12 000	14,4

Tablo 3: Medyan Gelirin %50'ine Göre Yoksulluk İstatistikleri Kaynak: TÜİK, 2022 Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması.

Aynı araştırma sonuçlarına göre 2014-2022 yıllarına ilişkin medyan gelirin %50'sine göre hesaplanan yoksulluk sınırı, yoksulluk oranı ve yoksul kişi sayısı istatistikleri Tablo 3'te verilmiştir. Bunların dönem içindeki değişimleri ise aşağıdaki grafiklerde gösterilmiştir.

Hem ülkemizde hem de içinde yaşadığımız Ege bölgesindeki yoksulluğun boyutlarını istatistiksel olarak açıklayabilmek ve var olan yapıyı daha net görebilmek için söz konusu istatistikler, Türkiye geneli (TR), İstanbul (TR-10), İzmir (TR-31), Aydın, Denizli, Muğla illerini kapsayan (TR-32) ve Manisa, Kütahya, Afyon, Uşak illerini kapsayan (TR-33) İstatistiksel bölge sınıflamaları için oluşturulmuştur.

Bölgeler bazında yoksulluk sınırı dikkate alındığında, tüm bölgelerde dönem içinde yoksulluk sınırının benzer oranlarda arttığı ancak İstanbul, İzmir ve Aydın, Denizli, Muğla (TR-32)'nin Türkiye genelinden bile yüksek olduğu görülmektedir.

Manisa, Afyon, Uşak, Kütahya (TR-33) bölgesinin yoksulluk sınırı Türkiye genelinin altında kalmaktadır. Yoksul kişi sayıları da benzer şekilde dönem içinde yataya yakın seyirde artmakta, doğal olarak Türkiye geneli en yüksek seviyede olup bunu İstanbul ve İzmir izlemektedir (Grafik-1 ve 2). Dönem içinde yoksulluk sınırı, Türkiye genelinde, 6.460 TL'den 17.747 TL'ye, Bölgelerde yoksulluk oranı %5,8 Manisa, Afyon, Kütahya, Uşak (TR-33) ile %14,4 İzmir (TR-31) arasında değişmekte. Yoksul kişi sayısı ise, Türkiye genelinde 11.332.000 kişiden, 12.000.000 kişiye çıkmıştır. İstanbul'daki yoksul kişi sayısı 1.491.000 kişiden 1.683.000 kişiye çıkmıştır. İzmir için bu değerler 576.000 ve 624.000 kişidir (Tablo 3).

5 Sonuç

Yoksulluk ve buna bağlı olarak gelir dağılımındaki dengesizlikler dünyadaki tüm ülkeleri olduğu kadar bizim ülkemizi de derinden etkileyen, kesinlikle çözülmesi gereken ağır sosyo-ekonomik bir sorundur. Enflasyon işsizlik gibi makro-ekonomik sorunlar yoksulluğu daha da arttıran, derinleştiren temel ekonomik problemlerdir. Yoksulluğun enflasyon ve işsizlikten farkı, yeterli önlem alınmadığında kendi kendisini üretebilen bir kısır döngüye yol açmasıdır. Yoksulluk ekonomik bir kavram olmakla birlikte etkileri sadece ekonomiyle sınırlı da değildir. Rekabet gücünü zayıflatması, kaynakların etkin kullanımını engellemesi, enflasyonist süreç ve dengesiz gelir dağılımıyla birlikte toplumdaki değer yargılarını altüst ederek etik sorunlara yol açmasının yanı sıra beslenme, kötü yaşam koşulları gibi olumsuzluklarla toplumda sağlık sistemini olumsuz yönde etkilerken kültürel bakımdan sosyal dışlanma etkisiyle de sosyal alanda yıkıcı etkilere yol açmaktadır.

Yoksulluk çok yönlü, insanların yaşamlarını derinden etkileyen bir kavramdır ve içinde ekonomik, toplumsal sorunları barındırır. Nedenlerinin, boyutlarının iyi araştırılması ve çözüm önerilerinin bulunması gerekir. Tüm dünya yoksullukla baş etme konusunda çeşitli önlemler almaya ve politikalar geliştirilmeye çalışmaktadır. Ne yazık ki hem bölgesel hem de küresel boyutta bu güne dek yoksulluğa çare bulunamamıştır. Bunun en büyük nedenlerinden biri yoksulluk kavramının çok yönlü ve ekonomik, sosyal gelişmelerden çok etkilenen açık bir sistem olmasıdır.

Ülkemizde de son 2014-20 döneminde yoksulluğun ülkemiz genelinde, Ege bölgesinde iki büyük metropol İstanbul ve İzmir illerinde hem ekonomik büyüklük olarak hem de maruz kalan nüfus miktarı, yoğunluk bakımından arttığı görülmüştür. Son yıllarda yaşadığımız salgın ve ona bağlı yüksek enflasyonist süreç bunu daha da arttırmıştır. Yoksullukla etkin mücadele edilmesi için etkin para ve maliye politikalarının hızla uygulanması gerekmektedir. Bunun yanı sıra yoksulluğun sadece yoksul olan kesimlerin ve/veya az gelişmiş ülkelerin sorunu ve kaderi olmadığını bu kapsamda uluslararası kuruluşların da işin içine girerek tüm dünyada yoksullukla etkin mücadelenin sağlanması gerektiğini belirtmeliyiz.

Kaynakça

- Avcı, Nazmi (2003). Yükselen Bir Değer Olarak Türkiye. *Yoksulluk Sempozyumu*, D.F. Yayınları, Cilt: 1, İstanbul.
- Busilacchi, B. (2003). Activation Minimum Income and Basic Income: History of a Comparison of two Ideas. *L'Assistenza Sociale*, 3, p.17-33.
- Çakır, Ö. (2002), Sosyal Dışlanma, *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(3), p. 83-104.
- Demir G. (2020). *Literatürden Vaka Örneklerine Sosyal Sorunlar*. Nobel Yayıncılık, İstanbul.
- Erdoğan, G. (2002). *Türkiye'de ve Dünyada Yoksulluk Üzerine Değerlendirmeler*. Hak-İş Konfederasyonu Yayınları, Ankara, p. 4.
- Erkul, A. (2013). Yoksulluk Ölçütlerine Genel Bir Bakış: Çok Boyutlu Yoksulluk Endeksi, *Hizmet ve Toplumla Çalışma*, Doç. Dr. Şener Koçyıldırım'a Armağan, Ankara, p. 220-227.
- Kabaş T. (2007). Yoksulluğun Çok Boyutlu Olarak Ölçülmesi ve Ülkeler Arasında yoksulluk sıralamalarının Yapılması. *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16(1), p. 375-394.
- Kan A., Oğuz C., (2016). Türkiye'de Yoksulluk ve Ölçüm Yöntemleri. *21. Yüzyılda Fen ve Teknik*, 3(5), p. 19-27.

- Mingione, E. (1996). Urban Poverty in the Advanced Industrial World: Concepts, Analysis and Debates. *Urban Poverty and Underclass: A Reader*, Ed: E. Mingione, Blackwell, Oxford
- Qızılbash, M. (2004). On the Arbitrariness and Robustness of Multi-Dimensional Poverty Rankings. *Journal of Human Development*, 5(3).
- Sipahi, E.B. (2006). Yoksulluğun Küreselleşmesi ve Kentsel Yoksulluk:Ekonomik ve Sosyal Boyutlarıyla Konya Örneğinde Yoksulluk. *S.Ü. İİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*.
- Sumner, A. (2004). Economic Well-being and Non-economic Well-being. *World Institute for Development Economics Research*, Research Paper No. 2004/30.
- Şenses, F. (2001). *Küreselleşmenin Öteki Yüzü Yoksulluk*. İletişim Yayınları, İstanbul
- TÜİK (2008). *Yoksulluk Çalışmaları*. Türkiye İstatistik Kurumu.
- TÜİK (2022). *Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması*. <https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p%20=-Gelir,-Yasam,-Tuketim-ve-Yoksulluk-107>
- World Bank (2022). <https://data.worldbank.org/indicator/SI.POV.LMIC.GP?end=2022&start=1963&view=chart>